

Katrineholms järnvägs- restaurang

Katrineholm 4:3, Katrineholms kommun, Södermanlands län

Dokumentation av järnvägsrestaurang
inför ombyggnad till Harrys Restaurang Pub Café

Evvy Rydergård

Katrineholms järnvägs- restaurang

Katrineholm 4:3, Katrineholms kommun, Södermanlands län

Dokumentation av järnvägsrestaurang
inför ombyggnad till Harrys Restaurang Pub Café

Evy Rydergård

© 2008 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & Utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@dll.se
www.sorlandsmuseum.se

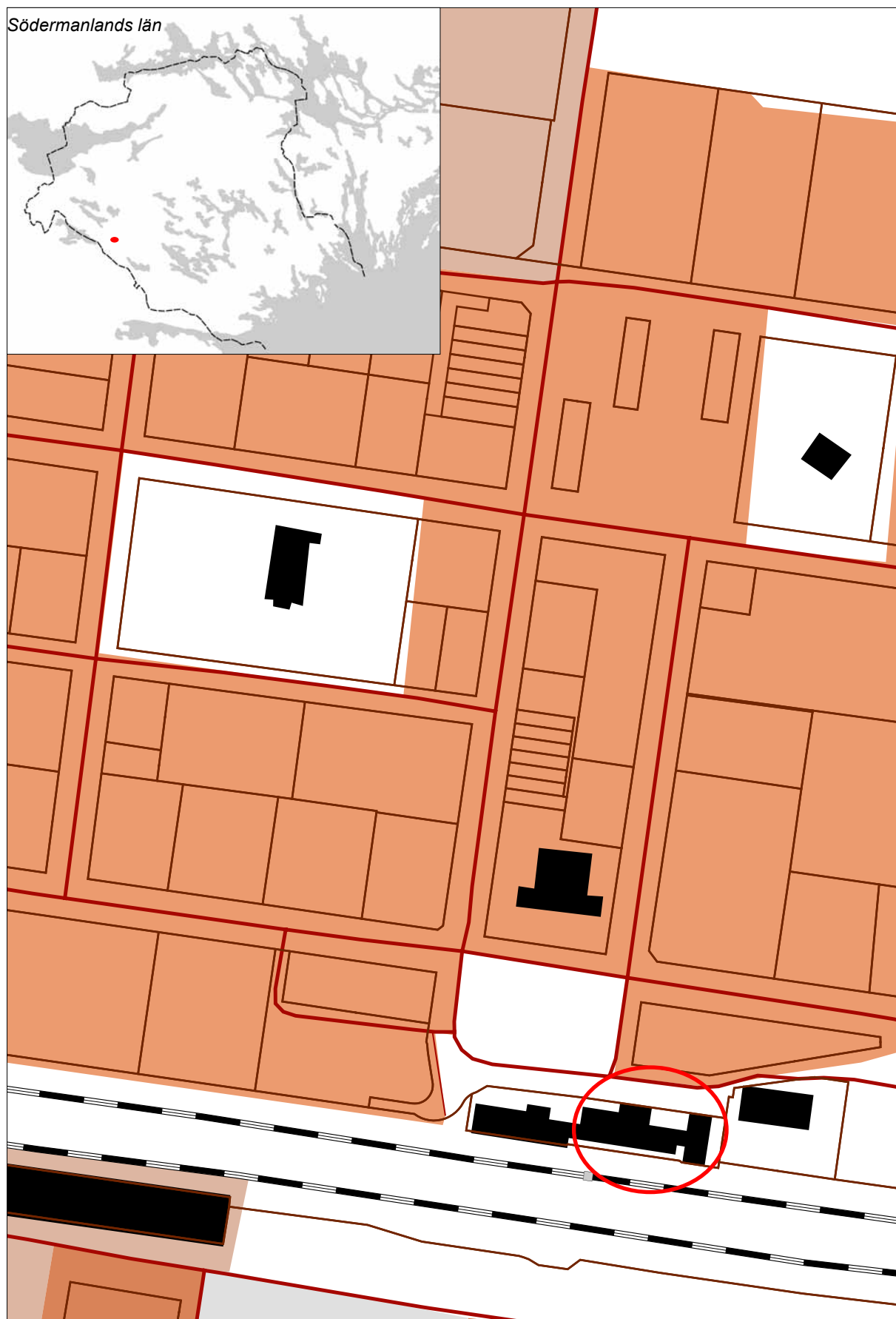
Författare: Evy Rydergård, antikvarie
Omslagsbild: Restaurangen efter ombyggnad. Foto Evy Rydergård
Foto, där ej annat anges: Evy Rydergård, Sörmlands museum.
Foto: fig 11, 20, 21 och 35 Kjell Taawo, Sörmlands museum.
Fig 5 och 6 i Sörmlands museums arkiv.
Ritningar fig 7 och 8 tillhör Järnvägmuseet i Gävle.
Fig 2-4 återfinns i Hilding Hjelmbergs böcker om Katrineholm.
Diarienummer: KN-KUS08-241

Allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/01672

Nyköping 2008

Innehåll

INLEDNING	5
HISTORIK	5
HISTORISKA BILDER	6-7
MINNESBILD FRÅN 1940-TALET	8
KURIOSA OM DRYCKER 1895	8
RUMSBESKRIVNING	8-10
RITNINGAR 1876-1878	9
KULTURHISTORISKA VÄRDEN	10
UPPMÄTNINGSRITNING	11
ALF HENRIKSSONS DAGSVERS FRÅN 1960	16
BYGGLOVRITNING 2008	17
DOKUMENTATIONSBILDER	18-23
DEN NYA INREDNINGEN AV HARRY'S 2008	24-25
KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV UTFÖRDA ARBETEN	26
Sammanfattning	26
KÄLLFÖRTECKNING	26
Litteratur	26
Opublicerat material	26
Arkiv	27
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	27-28
REKLAM HARRY'S BAR CAFÉ RESTAURANG	29

1 Utsnitt ur fastighetskarta skala 1:2500 i Katrineholm. Järnvägsrestaurangen med hotell är markerad med röd ring.

INLEDNING

Stationsbyggnaderna i Katrineholm har varit statligt ägda och statligt byggnadsminne från 1986 fram till 2001 då Jernhusen AB övertog anläggningen. Under 2008 kommer Länsstyrelsen att omföra beslutet till byggnadsminne med skyddsföreskrifter enligt lagen om kulturminnen mm (1988:950). Jernhusen AB har hos Länsstyrelsen ansökt om dispens från skyddsföreskrifterna för att restaurang- och pubkedjan Harrys skall få utföra ombyggnad av restauranglokal för offentlig verksamhet. Uppmåtningsritning av befintlig planlösning har upprättats av Arcado Byggkonsult AB, Katrineholm, daterad 20080618. Sörmlands museum kallades till besiktning och information om projektet den 18 juni 2008 och har avgett ett utlåtande den 26 juni 2008.

Länsstyrelsen har beviljat dispens från byggnadsminnens skyddsföreskrifter i sina beslut 2008-07-07 och 2008-09-10 samt i ett yttrande 2008-08-14.

Sörmlands museum har utsetts av Länsstyrelsen att utföra antikvarisk kontroll och dokumentation av de skyddade delarna samt av delar som ändras.

- Villkor för Länsstyrelsens beslut:
- befintliga pelare och kassettindelade tak med profilerat listverk skall vara kvar i befintligt skick.
- lokalens fönster med profilerade, äldre foder får inte bytas ut.
- vitrinskåpet skall vara kvar.
- dispens ges inte för att förstora dörröppningarna på kortväggen med två glasade dubbeldörrar.
- dörrarna får häktas av och ställas i förråd. Väggspanelen skall vara kvar.
- arbetena skall utföras under antikvarisk kontroll och dokumentation i de delar som berör ovan nämnda byggnadsdelar för att se till att villkoren uppfylls.
- kostnaden för kompletterande dokumentation av lokalen före ombyggnad och antikvarisk kontroll och dokumentation belastar fastighetsägaren.

HISTORIK

Katrineholms station invigdes 1862 och 1866 fullföljdes bansträckan mellan Katrineholm och Norrköping. Järnvägssträckningen ingick i Västra stambanan mellan Stockholm och Göteborg. Kring denna järnvägsstation har Katrineholm växt fram. Stationshuset och byggnaden för järnvägsrestaurangen är de äldsta centrumbyggnaderna räknat från järnvägssepokens början. Den ursprungliga

restaurangbyggnaden av trä brann. En ny anläggning med restaurang och hotellvåning byggdes 1878 efter grundritning av arkitekten A. V. Edelswärd 1876. En hotellvåning lades till och en särskild sal ritades och byggdes för de kungliga resenärerna att användas vid tågbyten och vid besök på godsens Ericssberg och Claestorp.

Källarmästare Johan N. Finlöv drev Järnvägsrestaurangen och hotellet fram till 1878 då restauratrisen mamsell Hanna Andersson tog över fram till 1897. Hon är känd som godhjärtad och medmänsklig och för sina gåvor och donationer till fattiga och sjuka. Två gånger per år bjöd hon personalen på fest med rikligt med mat och dryck. Leonard Linden (1854-1919) var sedan källarmästare på järnvägshotellet med tillhörande restaurang, Hotell Linden mellan 1897 och 1917. Han beskrivs som en ståtlig man med väl vaxade mustascher och uppträdde som representant för samhället. Sommartid var han klädd i jaquette med vit väst och med en dagsfärsk blomma i knapphållet när han välkomnade de resande med tåg. Han bugade elegant och hälsade på franska om de kunde antas komma från utlandet och kunde bli hans kunder. Linden arrangerade offentliga firanden av kungens namnsdag och födelsedag även när de kungliga inte var närvarande. Förtäring och speciella galadinéer med mat, dryck och underhållning ordnades i kungasalen.

När konung Oskar II och drottning Sofia klev av tåget år 1900 mottogs de av stor uppvaktande publik. Det spelades inmarsch och utmarsch vid alla prominensers visit i den Kungliga matsalen som var rikt utsmyckad. Hurrarop och leven rungade.

Även 1906 gjorde kungen ett besök i Hotell Lindens kungliga restaurangdel. Skolbarn paraderade fram till Kungssalen. En musikkår spelade Södermanlands regementes paradmarsch. Efter tjugofem minuter gick kungen tillbaka till sin kungliga tågagn.

Källarmästare Linden hade många betydande gäster. Parisoperans prima ballerina Cléo de Mérode bjöds in till lunch 1903 när hon bytte tåg i Katrineholm efter framträdanden i Stockholm på väg till Göteborg. Kungasalen var smyckad med löv i höstens alla färger och källarmästaren höll ett välkomsttal på franska, vilket uppskattades mycket av artisten. Matsedeln var specialkomponerad.

Lydia Bergman, som hade arbetat på Hotell Linden drev rörelsen efter Leonard Lindens död 1919 fram till 1950. Därefter tog källarmästare Sven Erik Näsström över.

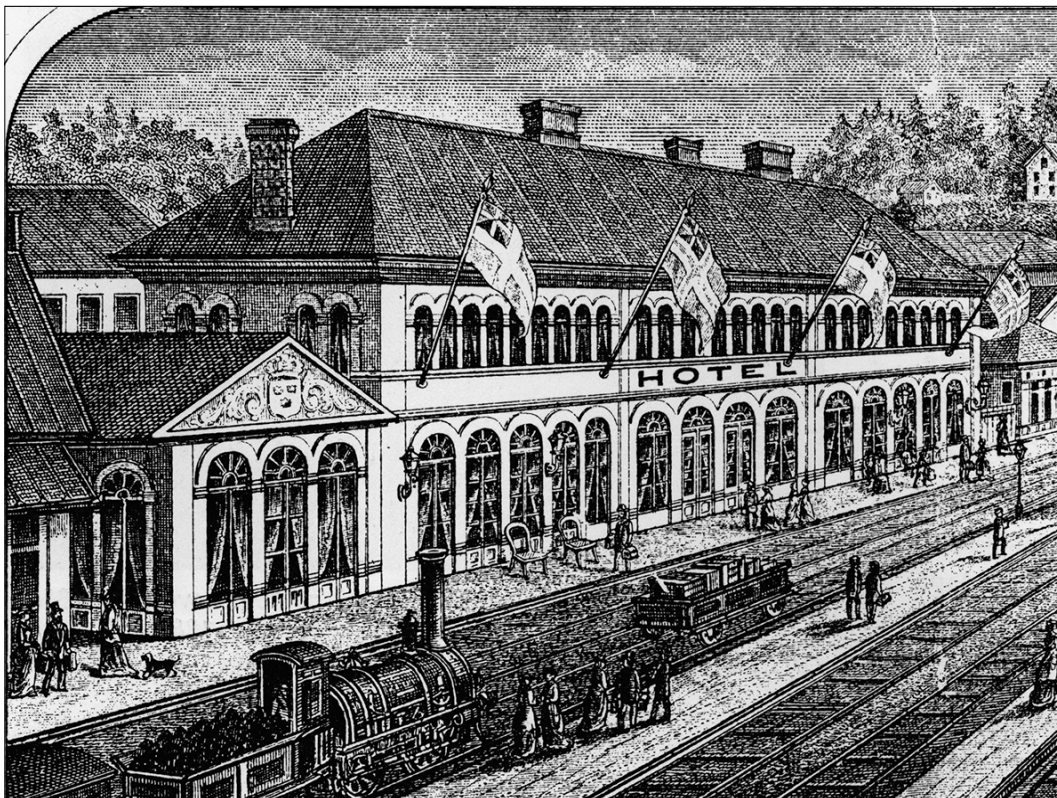
2 Källarmästare Leonard Linden med sina attribut - mustasch och blomma i knapphålet.

3 Drottning Sofia och kung Oskar II på väg från sin kungliga tågvagn till den kungliga matsalen år 1900.

4 Leonard Lindens villa uppförd 1900 på Storgatan. En målad lind och hans monogram fanns målade på alkovens vägg. Karaktären på villan antyder Lindens sociala ställning i Katrineholm.

5 Beskuren bild på järnvägshotellet 1878 med den kungliga avdelningen till vänster.

6 En vykortsbild från sent 1800-tal.

En återinvigning hölls 1958, sannolikt efter ny inredning av Hotell Lindens restauranglokal. På en invigningsbild syns den väggpanel med lampetter och de glasade dubbeldörrarna som fanns i juni 2008 innan ombyggnaden skedde. I november 1958 startades också roulettspel på Linden. S E Näsström ville ge sina gäster ”ökade tillfällen till avkoppling”. Enligt muntlig källa skall herr Oktavissan, ibland klädd i vit smoking, ha varit ägare under 1960-talet och sedan en restauratris som hette Astrid Tobiasson fram till 1976. Så följer en lucka bland uppgifterna. I början av 1990-talet användes den stora salen och kungssalen som biljardhall med café till 2005-2006. Namnen Järnvägsrestaurangen och Hotell Linden har använts under olika perioder. 1958 återtog namnet Hotell Linden, vilket avspeglades i inredningsdetaljer som monogram med L på glasörrarna och ovanför dem.

MINNESBILD FRÅN 1940-TALET

Eric Leonhardt som bodde som barn med sin mor i ett gavelrum och badrum i hotellvåningen under 1940-talet berättar levande om sin tid på Hotell Linden. Hans moster Lydia Bergman (f. 1880) drev hotellet och restaurangen från 1919 till 1950.

Till järnvägsbostäder hörde en trädgård så även här i Katrineholm. Under 1940-talet fanns trädgården invid bron som gick över spåren i väster. Plattformarna i Katrineholm sköttes noggrant och det fanns blomsterplanteringar på dem. Intill restaurangen var det plattsatt och övriga ytor var grusade. Det krattades dagligen och gruset gavs ett medvetet mönster.

Barnet Eric satt under 1940-talet på sitt rum och tittade intresserat på när tågen kom. Folk välldes ut ur vagnarna och rusade in i Järnvägsrestaurangen för att äta under ett uppehåll på Katrineholms station. Standardmåltid var smör, ost och sill med nubbe. I tredjeklassmatsalen serverades öl och smörgås. Den livliga aktiviteten pågick i en timme, den tid det tog att serva loken och fortsätta färden. Göteborgståget gjorde ett kort uppehåll medan lokaltåget stannade ungefär en timme då tredjeklassresenärerna kunde äta på Järnvägsrestaurangen.

I anslutning till Kungssalen i norr fanns en sommarrestaurang, som hade enkel karaktär och var ouppvärmad.

Gårdfarihandlarna som steg av tåget bodde över på hotellet. Där fanns en anställd gårdskar, som högg

ved och bar in den till varje rum som var försedda med kakelugnar. Björkved skulle det vara och den hade en speciell doft minns Eric. Värme drogs sedan in under 1940-talet, men vatten fanns inte på rummen.

Fram till 1945 var det ständigt fullbelagt i alla rummen på Hotellet så det bör ha varit en lukrativ rörelse. Hotellrörelsen tog slut i samband med att Lydia Bergman stängde omkring 1950. SJ tog över våningen för personalutrymmen.

Under 1940-talet stod första- och andraklassmatsalen dukad med vita dukar, glas och brutna servietter. I den fanns en hylla med prydnadssaker mot serveringsrummet. I anslutning till serveringsrummet fanns kallskänkar och mot banbetjäningmatsalen fanns ”disken”. Där diskades alltså. Under trappan fanns en telefonkiosk och två toaletter.

Tredjeklassmatsalen var enklare med trägolv och odukade bord. Där serverades frukost och lunch i form av stekt potatis och korv. Den matsalen stängdes klockan 13, medan den stora matsalen höll öppet även på kvällarna. I järnvägsvagnarna slogs första och andra klass ihop till första klass och tredje klass försvann under tidigt 1950-tal.

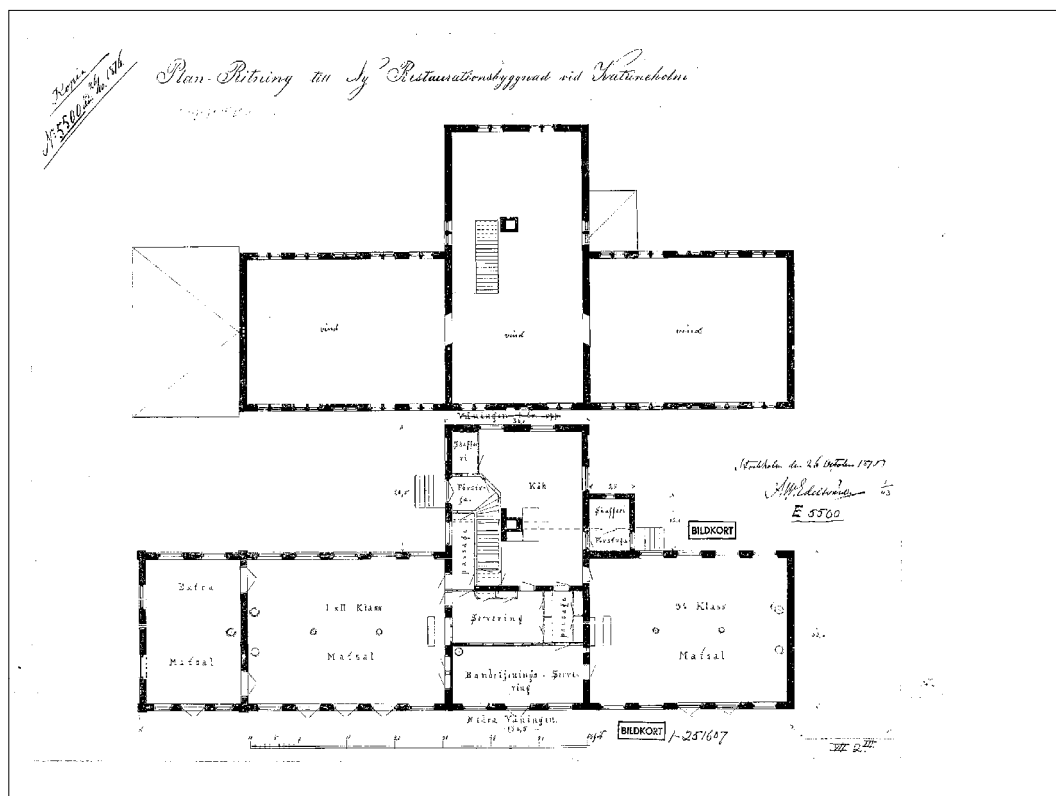
KURIOSA OM DRYCKER 1895

Under Hanna Anderssons tid på järnvägsrestaurangen försålles på ett år, 1895, enligt anteckningar av Hilding Hjelmberg, 1100 hektoliter öl vilket motsvarar 330 000 buteljer å 12-25 öre till en summa av 56 450 kr. Vin såldes för 7 301 kr och cigarrer för 4 275. Eftersom hon var en stor välgörare kom säkert pengarna väl till stor nytta.

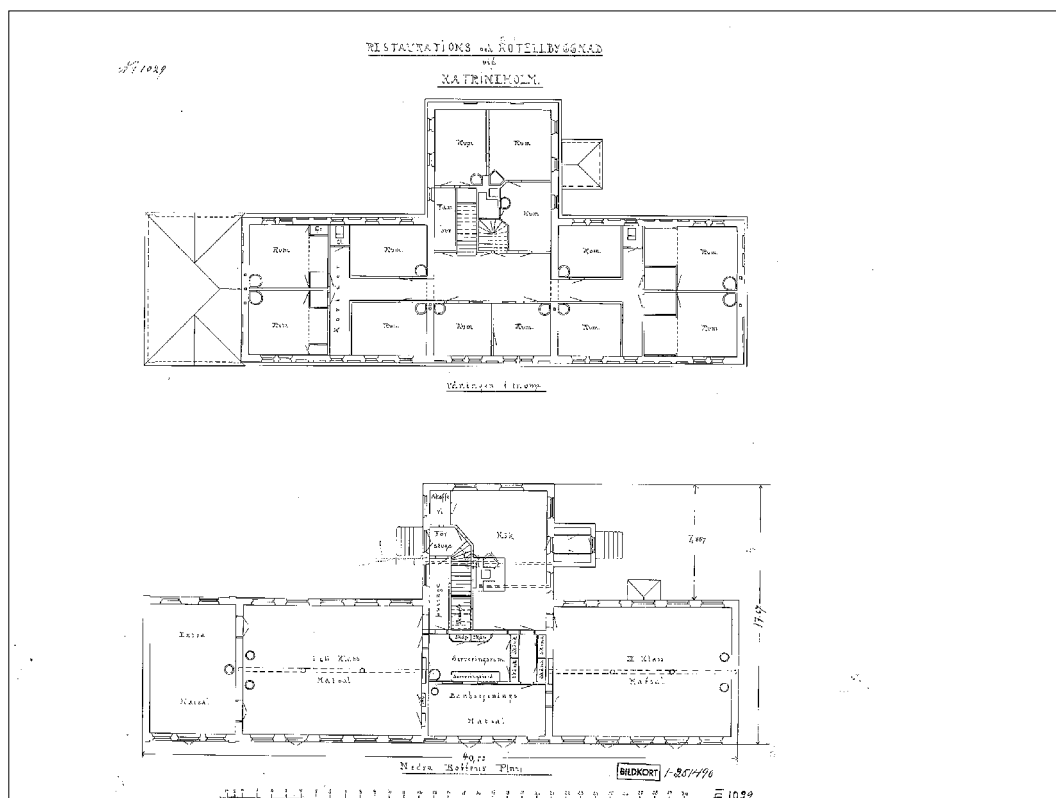
RUMSBESKRIVNING JUNI 2008

Endast de tre rummen mot perrongen i stationsrestaurangen, rum 100-102, som berörs av 2008 års ombyggnad beskrivs och bedöms ur kulturhistorisk synvinkel i denna rapport.

Den stora salen rum 101, bar prägel av 1950-talet med panelklädda väggar och glasade dubbeldörrar med slipade glaspartier även ovanför dörrarna. Armaturen i tak och på väggarna kan också härledas till bilden på sidan 13 från 1958 års återinvigning av Lindens restaurang. Innertaket är ett målat kassetak i äldre stil med en synlig

- 7 Arkitekt Edelswårds ursprungsrättning från 1876 med en vindsvåning ovanpå restaurangdelen. Innehållet i rummen kan utläsas med förstoringsglas på ritningen. Kakelugnar är markerade som större runda ringar. Mindre ringar är pelare från golv till tak.

- 8 Hotell och restaurang uppfördes 1878 efter revidering av ritningen från 1876 och tillägg av hotellvåning. Det gamla hotellet av trä hade brunnit ner.
Ritningskopiorna är inlånade från Järnvägmuseet i Gävle.

balk som bars upp av svartmålade gjutjärnspelare med vita kapital mot taket. Utsmyckade konsoler bär upp takbalken vid kortväggarna. På väggen i norr fanns ett vertikalt vitrinskåp med glasdörrar inbyggt i 1950-talspanelen. Från byggnadens ursprungstid 1878 finns i salen fem stora fönster i söder mot perrongen. De är mjukt välvda och har rik profilering mot väggen.

På ett fotografi från 1908-1910 på sidan 14 syns interiören i den stora matsalen. Detta är under Leonard Lindens era. De breda dubbeldörrarna har ett tyngre uttryck än dörrarna från 1958.

Salen i väster, rum 100, som är betydligt mindre var inredd med ett ribbverk av brunt trä och en gyllenläderliknande tapet ovanför. En rundad bardisk fanns även. Detta rum är den gamla Kungamatsalen, som användes vid kungliga besök. Utvändigt ovanför entrén från perrongsidan finns det kungliga emblemet med kronor i ett tympanonfält. Byggnaden är en låg påbyggnad till restaurangen.

Sammantaget gav den stora salen i juni 2008 intryck av att en förnyelse i sammanhållen 1950-talsstil hade utförts i samklang med sina gjutjärnspelare och kassetindelat tak från ursprungstiden. Baravdelningen var svårare att tidsbestämma eftersom träslaget liknade mahogny och tapeten imiterade gyllenläder. På 1940-talet hade taket ett mörkbrunt ribbverk, möjligen i samma stil som i stora salen.

I öster finns ett tredje rum 102, som var ombyggt och inrett för toaletter och smårum 2008. En mellanvägg bröt av den välvda formen på fönstret mot perrongen. Denna del användes från början som ”Servering och för Banbetjening och Servering” enligt ritningen från 1876, men också under lång tid fram på 1900-talet. Ännu mer österut fanns en matsal för tredjeklassresenärer. I norr i vinkelutbyggnaden fanns köket och skafferiet från början. I våningen ovanpå fanns järnvägshotellet med ett tiotal rum. På en ritning från 1922 finns olika förvaringsrum i källaren för rotfrukter, kött och fisk samt svalt och tvättstuga. Ännu en ritning från 1922 finns för tillbyggnad av hotellet och förändring av stationens avträdesbyggnad. Arkitekt Folke Zettervall har signerat en ritning till ny trappa 1921.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Sörmlands museum gör bedömningen att rummet som har varit den kungliga matsalen, Kungsalen,

som har besökts av Oskar II när hovet reste med järnvägen, har särskilt högt kulturhistoriskt värde för de berättelser som hör samman med kungabesöken och folkets hyllningar av monarkin i samband med stora festarrangemang. Restaurangdelen i mitten hade ett högt kulturhistoriskt värde genom inredningens speciella tidsprägel, främst från återinvigningen av Hotell Linden 1958 men även med detaljer från ursprungstiden. Taket, som har behållits, har högt värde genom sin ålder och som representant för en inredningsstil som var vanlig vid sekelskiftet 1900. Det kan finnas intressant måleri under det synliga. Gjutjärnspelarna med sina rikt utsmyckade kapital och balken i taket med sina konsoler på kortväggarna är goda representanter för teknikutvecklingen genom industrialiseringen och användning av nya material. Kombinationen av olika material är också intressant.

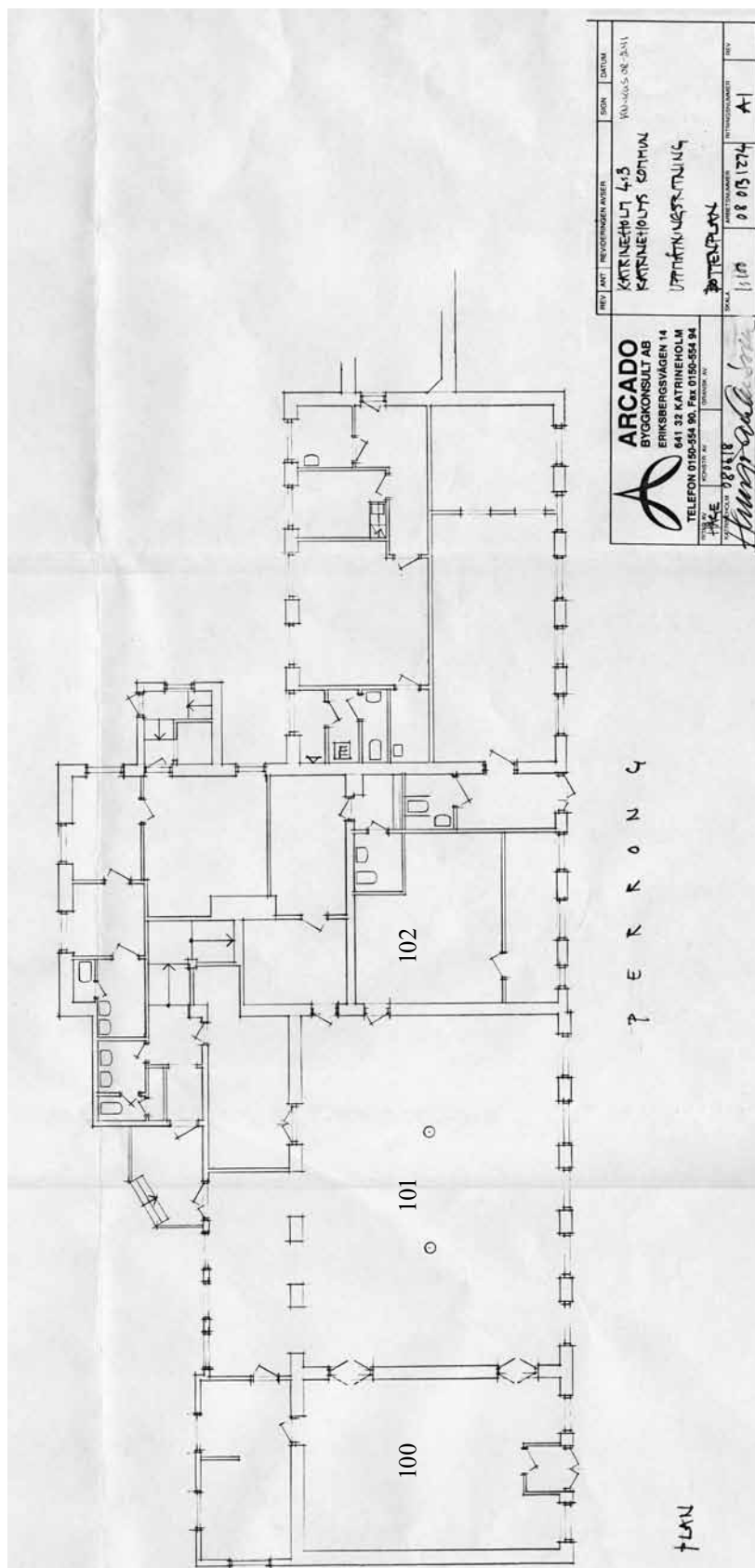
De ljusa fanerade väggarna från 1958 som ingick i en genomarbetad inredning där de specialglasade dörrparen, väggskåp och vägglampetterna var viktiga komponenter, är intressanta i sig som stil under den tiden. Inredningen kan också avläsas som ett uttryck för folkhemstanken att alla skulle ha samma möjlighet att resa, äta ute och vistas i samma lokal utan uppdelning i klass I, II och III.

Baren rum 100, ursprungligen Kungssalen, hade sin särprägel med boaseringar och imitation av gyllenläder på väggarna före ombyggnaden år 2008. Trots förenklade material kunde en känsla av Kungamatsal infinna sig.

Arkitekten A. V. Edelsvärd har ritat många stationsbyggnader i Sverige och här i Katrineholm har han ritat både järnvägsstationen och hotell- och restaurangbyggnaderna, vilken var en av de största av de tjugo hotell- och restauranganläggningar som fanns 1895. Edelsvärd arbetade med kvadrater och modulsystem för att byggnaderna skulle kunna utvidgas. Fönster placerades på lika stort avstånd för att uppnå en symmetrisk fasadindelning.

Katrineholms stationsbyggnad och järnvägshotell med restaurang har högt kulturhistoriskt värde som uttryck för den omvälvande förändringen av infrastrukturen som genomfördes genom att järnvägen drogs och genom att Katrineholm blev station utmed stambanan.

Socialhistoriskt har här i denna rapport endast snuddats vid alla intressanta personhistorier som är förknippade med möten här på Katrineholms station, hotell och restaurang. Därtill kommer alla som har arbetat här.

- 9 ARCADE Byggekonsult AB:s uppmättningsritning 18 juni 2008 över järnvägsrestaurangen. Kungasalen, nr 100 ligger längst till vänster på ritningen. Den stora salen i mitten, nr 101 är den ursprungliga matsalen för klass I och II. Anslutande rum till höger, nr 102 var matsal för klass III. Ovanför 100 och 101 fanns sommarverandan, som numera är inbyggda rum.

- 10 Den kungliga matsalen med emblem i det triangulära fältet ovanför entrén. Kung Oskar II och drottning Sofia åt mat här i den smyckade Kungasalen år 1900. Löv, blommor och flaggor prydde rummet och en blåsorkester underhöll.

- 11 Så här såg den kungliga matsalen ut i juni 2008 innan den skulle byggas om till Harrys Restaurang Pub och Café. Den förenklade gyllenlädertapeten kan föra tankarna till tidigare kunglig glans. Här fanns troligen ett kassettindelad tak, som hade förändrats till plåtskivor.

12 I baren/Kungasalen, rum 100, med tapeten som liknade gyllenläder monterad ovanför en rutindelning. De glasade dubbeldörrarna från 1950-talet kan ses på båda sidor om väggen.

13 Motstående vägg i baren var indelad i sektioner av mahognyfärgade träribbor med gröna fält i rutorna. Bardisken skymtar till höger.

- 14 Denna interiör från stora matsalen är från 1908-1910. Detta är under Leonard Lindens era. De breda dubbeldörrarna har ett tyngre uttryck än de från 1958.

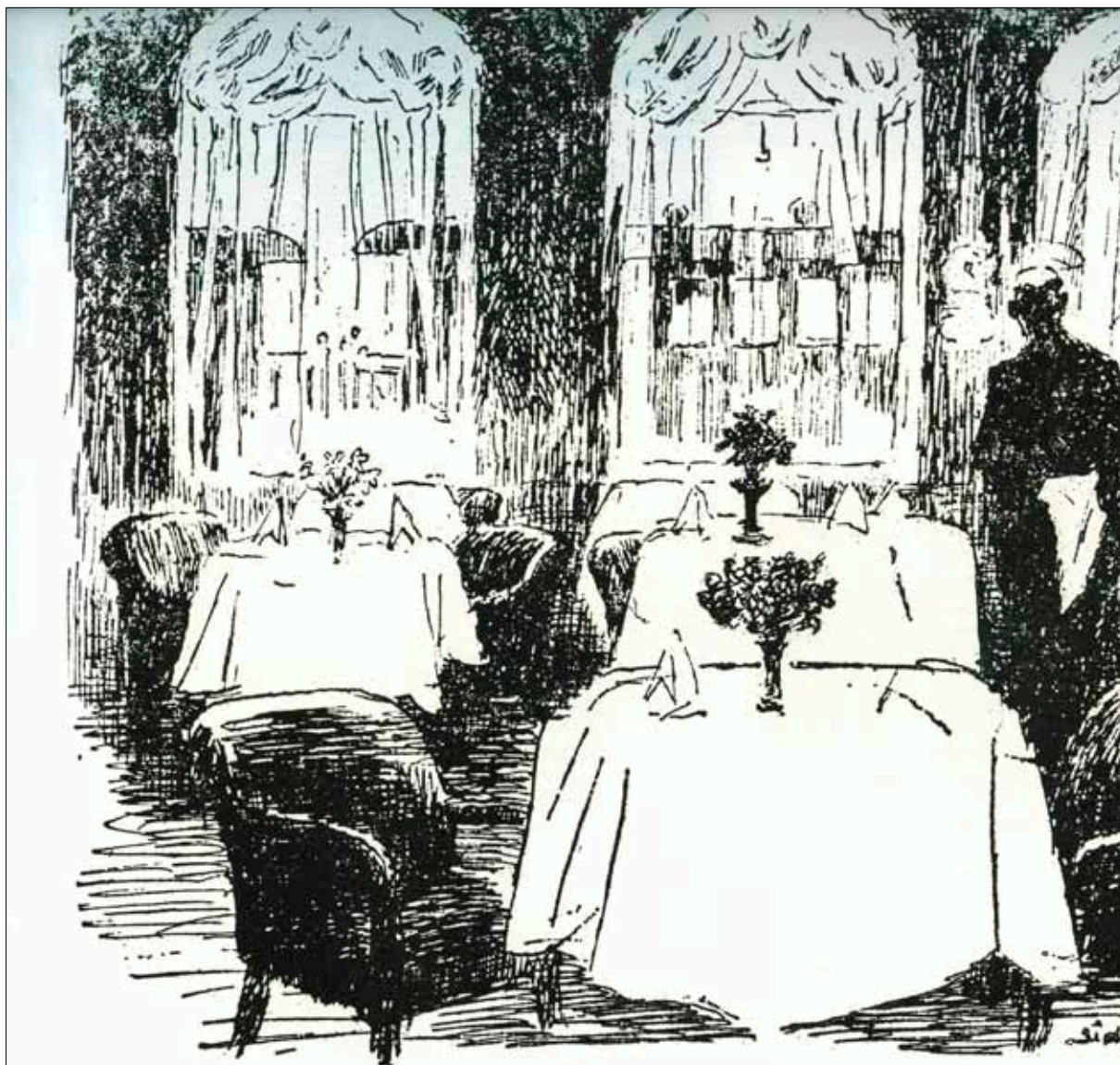
- 15 Denna bild visar återinvigningsfesten den 8 december 1958 av Hotell Linden. Glasdörr, väggpanel och lampett syns till höger. Ett försänkt tak med många lampor kan höra samman med ett dansgolvparti. En pelare är ljus målad. Pelarna var svartmålade i juni 2008.

16 *En mäktig fasad med den välvda fönsterraden mot perrongen. Hotellvåningen skymtar ovanför.*

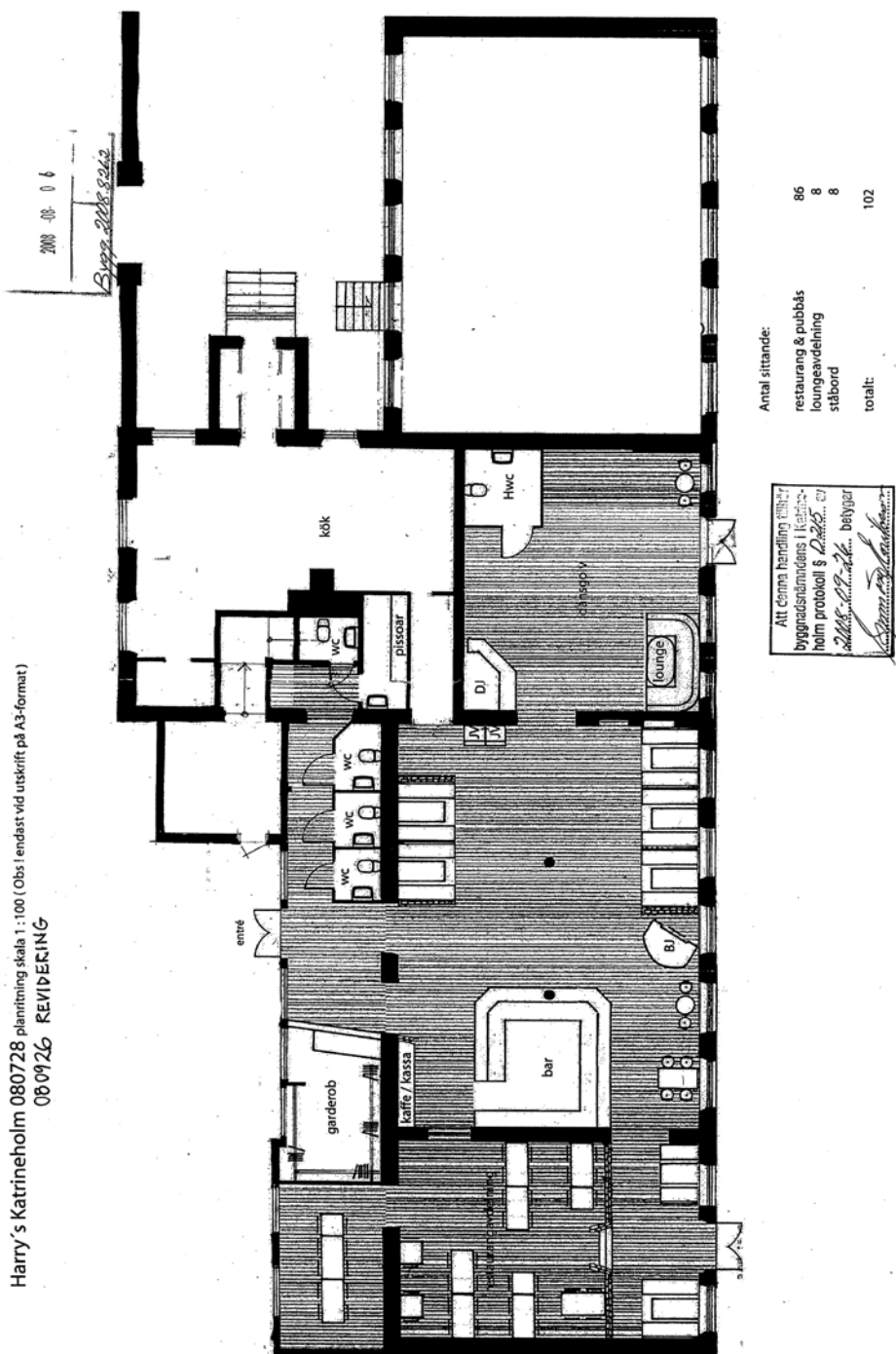
17 *Invigningsfesten i järnvägsrestaurangens stora sal 1958.*

SKUGGAN PÅ GARDINERNA

Järnvägsmatsalarnas romantik i Katrineholm och Flen
är det oss åter förunnat att njuta i fulla drag.
Skuggor av tåg i solens ljus eller starka lampors sken
glider på fönstrens gardiner både natt och dag.
Disken med torkade smörgåsar på är icke mer att se.
Subban som känslolöst framlangar öl är icke tillfinnandes mer.
Men skuggor av tåg vandrar ständigt förbi, på gardinerna glider de,
och en angenäm känsla av resa består när vi slår oss vid fönstret ner.
Semaforen, dressinen och tåget självt har sett sina bästa dar
och en resande skock under tåguppehåll strömmar icke i hast mot buffén.
Men järnvägens matsalar lever upp, där finns ånghästens skugga kvar,
och gott är att spisa till den en kotlett i Katrineholm och Flen.
Dagsvers av Alf Henrikson i Dagens Nyheter 1960.

- 18 Författaren Alf Henriksons dagsvers 1960 om Katrineholms järnvägsrestaurang är publicerad i boken *Svenskarna och deras järnvägar*. Minnet av skira gardiner i restaurangen, vilka täckte alla fönster under 1940-talet, lever kvar hos Eric Leonardt, som bodde i hotellet under somrarna.

19 Bygglösningsritning till ombyggnaden för Harrys Bar, Restaurang och Café.

20 Rum 101, I och II klass matsal/restaurangen med de rundbågiga originalfönstren och den panelade väggen från 1958 med dubbeldörrarna, som har etsat glas både i dörrbladen och ovanför och samma färg på träslaget som på väggpartiet.

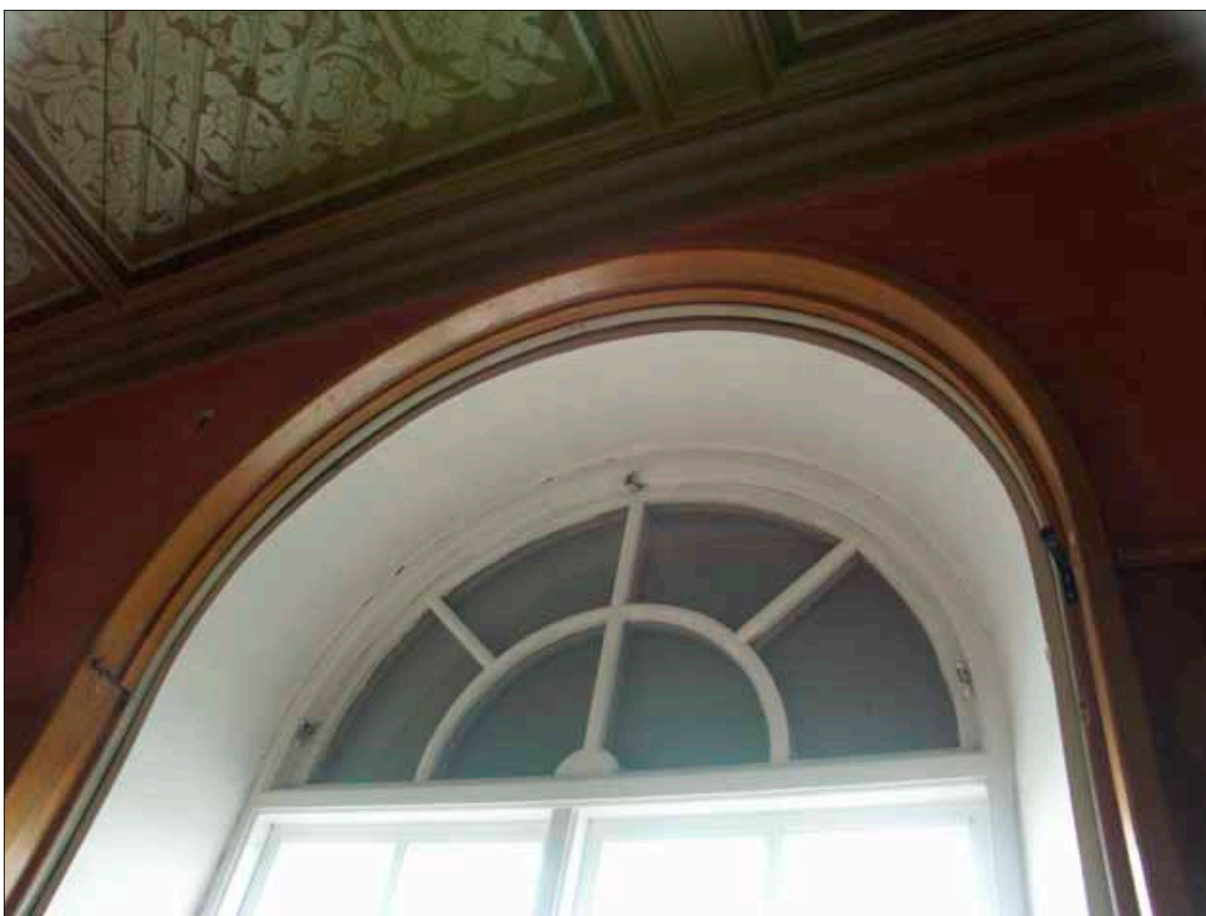
21 Översikt över restaurangen med spår av tidigare stilar och ändringar. 1958 var pelarna ljusa. Taket är kassettindelad med balk och gjutjärnspelare samt konsoler på kortväggarna, som var tegelröda på de ytor som inte var panelklädda.

22 Pelarens kapital i restaurangen.

22 Pelarens bas.

23 Välvt originalfönster från 1878 i restaurangen.

24 En av flera dubbeldörrar med etsat glas och Leonard Lindens monogram. Denna leder in till den gamla Kungasalen, senare bar.

25 En bredare pardörr med glas på väggen i norr.

26 Den panelade väggen med ljuslampetter i restaurangen, rum 101. Hotell Linden återinvigdes 1958 med denna inredning.

27 Vägglampett i restaurangen.

28 Det inbyggda vitrinskåpet i restaurangen satt på väggen i norr.

29 Genombrutet Lindenmonogram av lättmetall ovanför dörr i söder i rum 101.

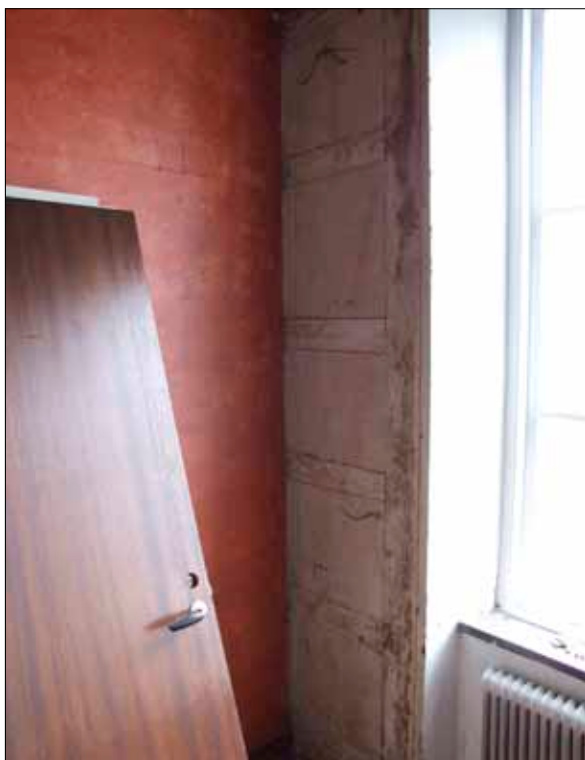
30 Konsol i restaurangen.

31 Vägparti vid fönster.

32 Sekundär, murad vägg nisch på den östra kortvägen i restaurangen, rum 101.

33 Infällda regler i putsen på ytterväggen i restaurangen.

34 Sekundär vägg uppsatt i rum 102, vilket inkräktar på fönsternisch och foder.

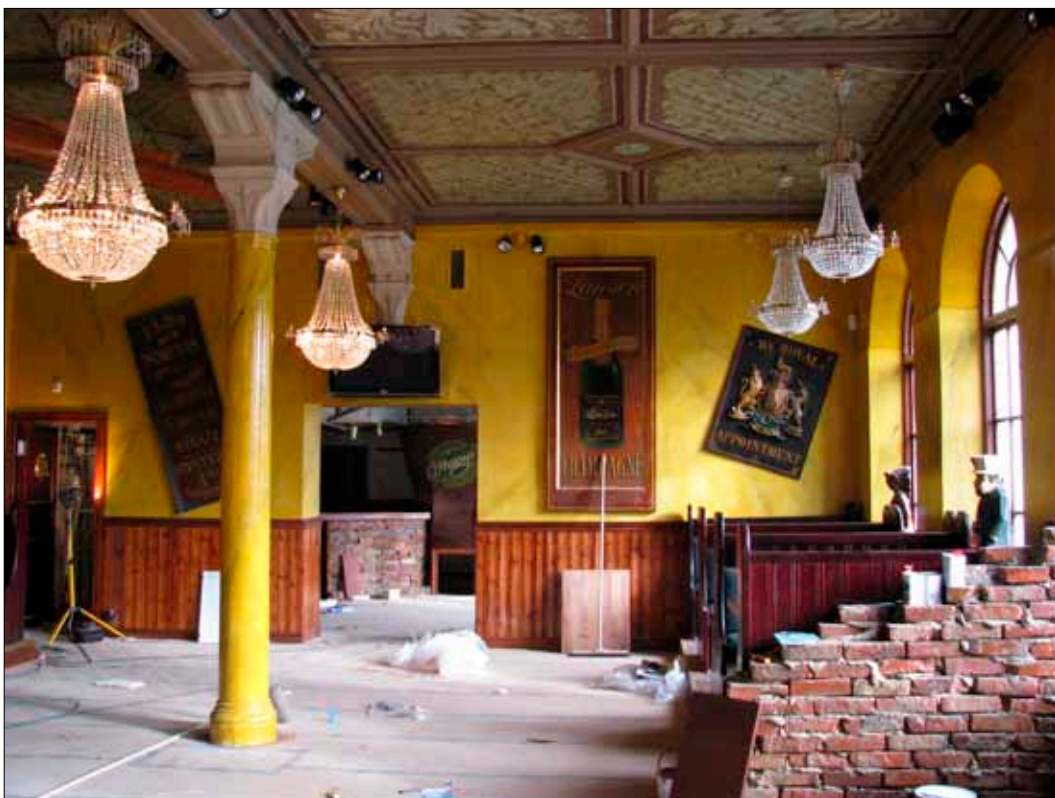
35 Sekundär vägg borttagen 2008.

36 Rum 102 med halv fönsterbredd.

37 Fönsterfoder i rum 102.

38 Restaurangen rum 101 och rum 102 längst bort med ny inredning och färgsättning 2008.

39 Harrys nya bardisk på kortväggen mellan de glasade pardörrarna, som har lyfts av och förvaras i källaren. Dörrbredden har gjorts mindre.

40 Gyllenlädertapeten i rum 100 har bytts ut mot gul marmorering och den äldre panelen med gröna rutor har ersatts med laserad boasering. Taket är svart enligt Harrys koncept.

41 På en hylla i källaren förvaras de glasade dörrparen, dörröverstycken och armaturer från 1958.

KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV UTFÖRDA ARBETEN

Eftersom järnvägsrestaurangens rum stod oanvända och skräpiga är det värdefullt att ny verksamhet har öppnats. Den nya inredningen i konceptform visar 2008 års stilideal för just företaget Harrys Pub och Restaurangverksamhet med ett 30-tal restauranger i svenska städer. Det är också ett kulturhistoriskt avtryck.

Med tanke på den långa traditionen med Järnvägsrestaurangen och Hotell Linden i Katrineholm och att inredningen från 1958 var så komplett är det beklagligt att allt är borta. Lärdomen av årets ombyggnad är att förarbetet med att klargöra hur byggnaden har använts, personhistorik mm är mycket viktigt för att kunna ta ställning till vilken typ av ombyggnad som är möjlig utan att radera viktig kulturhistorisk information. Museet har under hand fångat upp delar av den intressanta restauranghistorien.

Sörmlands museum fotograferade interiören översiktligt i samband med den första presentationen den 18 juni 2008 av ombyggnaden. Därefter har kompletterande bilder tagits i juli under pågående uppröjning och förberedelse inför ombyggnaden. Efter byggsamrådet på kommunen den 2 oktober gjordes en gemensam besiktning på plats i järnvägsrestaurangen. Museet kunde då konstatera att en total ombyggnad var klar! Därmed försvann värdefulla avtryck från de tidigare epokerna. Inga byggmöten eller samråd har hållits under arbetets gång. Informationen om villkoren har inte gått fram till utförarna.

Sammanfattning

Det är mycket positivt att järnvägsrestaurangen har upprustats. Därigenom har historien om byggnaden uppmärksamats. Efterforskning har gjorts av Sörmlands museum för att belysa historien och användningen av denna värdefulla byggnad från järnvägsperiodens intåg i Katrineholm. En uppmättningsritning har upprättats den 18 juni 2008 av Arcado Byggekonsult.

Sörmlands museums fotodokumentation har inte kunnat göras under arbetets gång eftersom ombyggnaden har skett utan antikvarisk kontroll, vilket skulle ske enligt Länsstyrelsens beslut. Sannolikt har inte någon information från Jernhusen gått fram till utförarna. Nermontering av inredningen har inte kunnat följas

och för mycket har tagits bort. Dokumentationen har därmed inte kunnat göras under hand för att se till att villkoren uppfylldes.

Vid en jämförelse med villkoren i beslutet kan Sörmlands museum konstatera att villkoren har följts genom att:

- pelare och kassettindelad tak har behållits
- fönster mot perrongen är orörda
- dubbeldörrarna har häktats av och ställts i källaren
- 1950-talsarmaturen har lagrats i källaren.
- utvändigt har en dörr och tre fönster bytts ut och en ny trappa har byggts med avskiljande mur för att markera särskild ingång till övervåningen.

Avvikelserna från villkoren är att

- dörröppningarna invändigt har ändrats. Från början fanns önskemål om att bredda dem, vilket museet och länsstyrelsen gick emot. Nu har de i stället minskats ner i bredd och höjd.
- all vägghpanel och vitrinskåpet har tagits bort.

Kassettaket har inte behandlats alls, vilket är oroande med tanke på sprickbildningar i träet. Underhåll krävs för att inte den sista äldre spillran av järnvägsrestaurangen skall förstöras på sikt. Här kan behövas ett utlåtande av en målerikonserverator för att ta beslut om vad som behöver göras.

KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur

Katrineholm Del 1-3, Hilding Hjelmberg. Sörmlands Grafiska AB Katrineholm 1967. Dito Katrineholm. Andra boken. 1973. Dito Katrineholm Tredje boken. 1979. Svenskarna och deras järnvägar, Gunnar Milles, Allt om Hobbys förlag 1970.

Katrineholm. Vår tids historia från andra världskriget till sekelskifte. Del IV. Karlstad 2004.

Katrineholmskuriren, artiklar av Roger Jonsson.

Katrineholms Årsbok 1962. Artikel om Källarmästare Leonard Linden av Elin Håkansson.

Opublicerat material

Rydergård, Evy 2008. Sörmlands museums Utlåtande 20080627 efter besiktning av byggnadsminnet Katrineholms stationshus inför ombyggnad av järnvägsrestaurangen.

Arkiv

Katrineholms kommunarkiv.

Järnvägs museet i Gävle, Ritningar av A W Edelswärd nr 5500 den 26 oktober 1876, bildkort 1-251607 m fl ritningar.

Harrys slår upp portarna på fredag. Reportage måndagen den 20 oktober 2008 i Katrineholms Kuriren.
Inviingsfest på Harrys i kväll - Katrineholms Kuriren på nätet Måndag 27 oktober 2008.

Muntliga källor: Keith Grönqvist, Jernhusen, Roland Blomkvist, Kommunarkivet Katrineholm, Biblioteket Ängeln, Katrineholm, Kjell Gustafsson, Katrineholm, Arne Gustafsson, Hjälmjögratan 14, Katrineholm, Roger Jonsson, Åsgatan 30 A, 641 34 Katrineholm, Reinhold Lundin, Valla, Arne Öberg, Katrineholm, Karl Edvard Sturkell, Höjdgratan 9, Katrineholm, Inga Eggerud, Fredsgatan 34, Katrineholm, Eric Leonhardt, Dalvägen 102, 141 71 Segeltorp, Robert Herpai, Järnvägs museet i Gävle.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Fastighetsuppgifter

Objekt: Katrineholms järnvägsrestaurang

Kommun: Katrineholms kommun

Fastighetsbeteckning: Katrineholm 4:3

Socken: Katrineholm

Län: Södermanland

Ekonomisk karta: 9G8E

Författningsskydd

Statligt byggnadsminne 1986 övergått till Byggnadsminne enligt Lag (1998:950) om Kulturminnen m m.

Fördjupad översiktsplan för resecentrum 1994.

Plan- och bygglagen, Lag (1998:805): Plan- och bygglagen (PBL) innehåller bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Enligt 3 kap. i Plan- och Bygglagen, 10§ och 12§, skall ändringar av en byggnad utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara. Vidare får byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, inte förvanskas. Enligt 13§ skall byggnaders yttre skall hållas i vårdat skick. Underhållet skall anpassas till byggnadens värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt samt till omgivningens karaktär.

Miljöbalken: Riksintresse för kulturmiljövården område D 28 - Katrineholm - stadsmiljö som tydligt speglar järnvägsbyggandet som samhällsbildande faktor och där utvecklingsstadierna från ren landsbygd till modern stad är läsbara. Stadsplan och bebyggelse vid järnvägsstationen, järnvägsparken och Stora Torget.

Projektrelaterad information

Fastighetsägare: Jernhusen AB

Beställare: Bröderna Ozeran Restaurang AB, Jwan Ozeran

Byggkonsult ARCADO, Kjell Hallin, Eriksbergsvägen 14, 641 32 Katrineholm

Utförare: Bröderna Ozeran Restaurang AB

Övriga uppgifter

Länsstyrelsen i Södermanlands län, dnr 432-9882-2008

Sörmlands museum, Dnr KN-KUS08-241

Katrineholms kommun, Bygglov 2008-09-26, Dnr BYGG.2008.8262

Arkitekt Adolf Wilhelm Edelswärd (1824-1919) hade en militär utbildning. Han blev Järnvägsstyrelsens arkitekt 1855 och innehade den tjänsten i 40 år. Därmed kom han att svara för en stor del av Sveriges järnvägsbyggnader. Han utvecklade typritningar för stationshus och utsmyckningar genom figursågning, färgkontraster och reliefverkan. Dessa nya inslag spreds och användes allmänt vid byggande på landsbygden under senare delen av 1800-talet.

Enligt en anteckning av Hilding Hjelmberg, Katrineholm som information till Folket:

På Järnvägshotellet fanns år 1914 källarmästare, kontorspersonal, 3 hovmästare, kypare, städerskor, vaktmästare, 1 kusk, 3 drängar, 1 pojke som skurade knivar, personalstäderskor.

Hotellvåningen har använts för Trafikområdesexpeditionen TOX under 1970-1980-talen. Civilförsvarsstyrelsen har haft kontor där från 1984. Övriga hyresgäster för kontor är Taxi Norr, Landstinget och Södermanlands bevakningstjänst.

Dokumentationsmaterial

Dokumentationsmaterial i form av arbetsmaterial och fotografier förvaras i Sörmlands museums arkiv, Nyköping.

- 31 Ombyggnaden är slutförd och Harrys invigdes den 24 oktober 2008. Bröderna Jwan och Bengin Ozeran driver rörelsen.